

1792
10

ORDINIS MEDICORVM
IN ACADEMIA VITEBERGENSI

H. T.

DECANVS

CHRISTIANVS FRIDERICVS
NVERNBERGERVS

MEDICINAE DOCTOR, ANATOMIAE ET BOTANICES PROFESSOR
PVBLICVS ORDINARIVS, MVSEI ANATOMICI ET NATVRAE
CVRIOSORVM INSPECTOR, SOCIETATIS OECONO-
MICAE LIPSIENSIS SODALIS,

DISPVTTATIONEM INAVGVRALEM
MEDICAM

IPS. CALEND. MARTII. A. R. S. MDCCCLXXXK.
HABENDAM INDICIT

PROLVSIONE

DE

APOPLEXIA CAVSARVM MORBIFICA-
RVN CRITERIA ILLUSTRANTE ET
CONFIRMANTE.

II, 1

ORDINIS MEDICORVM
IN ACADEMIA WITTEBERGENSI

DECVS

CHRISTIANVS FRIDERICVS
HÄBERBERGERVS

MAGISTER IN PHILOSOPHIA
MEDICINAE DOCTOR, ANATOMIAE ET BOTANICAE PROFESSOR
PATRIAE CHIRURGVS, VBI ANATOMI ET NATVRAE
CIVICORVM DIRECTOR, SOCIETATE SCIENTIARVM
MAGIS IN PRAESIDIUM

DISSERTATIONEM
MEDICAM

DE CAUSA ET CURA
HABITUUM

PROLATIONE

APRILIS CALVARIENSIS
IN CURIA ELECTORALI
COMPLETAM

DE
APOPLEXIA CAUSARVM MORBIFICARVM
CRITERIA ILLUSTRANTE ET CON-
FIRMANTE.

SECT. II. P. I.

Ex illis, quae de causis morborum variis haud ita pri-
dem disputauimus, satis superque apparuisse puta-
mus, singularibus eas notis esse praeditas, quibus facile pos-
sint a se inuicem discerni, ad quas in earum diiudicatione pro-
be attendendum est. Sed age! exemplo iam haec illustrabi-
mus, atque in scenam producemus morbum, cuius potissi-
mum

mum de causa proxima, vereque efficiente summi inter se
 Medici dissentiunt, et ambigunt, et cuius adhuc sub iudice
 lis est. Esto nimirum Apoplexia, quam alii modo a sanguine,
 modo ab humore seroso pituitosoue post rupta vasa effu-
 sulo, cerebrumque inundante deriuant, alii visceris eiusdem
 erosionibus et malis corruptionibus tribuunt, alii singulari
 materiei apoplecticae, siue proprio miasmata subtili, auram
 atmosphaericam impraegnant, et epidemice subinde obuolitan-
 tant, alii alius generis vitio imputare solent. Sub hac igitur
 denominatione, quae quoque sideratio quibusdam audit, eam
 vulgo subintelligi constat corporis animalis morbosam
 affectionem, qua sensuum internorum atque externorum nec
 non motuum voluntariorum adeo subitanea fit abolitio, ut
 Iouis ictu percussos credas tales homines, profundum insi-
 mul trahentes somnum, residua tamen adhuc respiratio
 valde difficili ac stertorosa cum pulsu ut plurimum forti, ple-
 no, ac magno coniuncta. Atque vel propter animalem
 vim prorsus extinctam, vel ob somnum maxime vrgentem
 a praestantissimis Nosologis, qui insignem morborum cater-
 uam in singulares Classes ac Ordines redigere studuerunt, mo-
 do ad *adynamias*, et *debilitates*, siue ad sic dictas impoten-
 tias modo ad *comata* siue soporosas affectiones Apoplexia
 relata est. Et sicuti in diuersis hominibus morborum facies
 admodum varia est; ita quoque non solum gradu haec omnia
 sym-

symptomata discrepant, verum etiam, modo latere tantum
unico resoluta, alterutrum morbose conuellitur, modo musculi
voluntatis imperio non subiecti tunc simul male torpidi esse
solent. Caeterum symptomatum grauitatem celereque de-
cursum si respicias ad morbos neruorum acutos referendus
est, cum breui partes suas agat, exitu tantum non semper fe-
rali stipatas. Caue tamen ideo ipsa cum morte morbum
huncce confundas, quandoquidem vel Apoplexia, quae dici-
tur, exquisita quosdam correptos nihilocius feliciter ser-
uari, vel fortiter adhuc pulsare attonitorum venas, eosdem-
que profundos rhonchos ducere scimus. Quibus omnibus
rite perpenfis vltro apparet, Apoplexiam tam cum profun-
do sopore, quam cum ebrietatis effectibus maximam omni-
no habere conuenientiam, parumque abesse, quin somno vi-
noque sepultos ad primum intuitum pro attonitis habeas.
His omnibus enim accedit, vt facultate mentis penitus ex-
tincta stipitis instar prostrati iaceant, atque stertoribus son-
oris, nec non cordis motibus, et arteriarum ictibus exceptis,
nullum amplius vitae signum edant.

Ad somni vero statum si attentionem dirigimus, in
eo discrepare videtur ab Apoplexia, quod nec adeo repente
aut improviso superueniat, sed successiue potius ac pedeten-
tim obrepere soleat corporibus, nec a causis adeo violentis,

sed a vigiliis plerumque corporisque defatigationibus efficiatur, quodque ex lassitudine arctius dormientes aut sponte expergeant, aut se tandem aliquando excitari patiantur. Ebrii e contrario quibus a large haustis potibus spirituosis nimiae fiunt sanguinis ad caput congestiones, ipsaque cerebri vasa multum inde oppleri, valdeque turgida fieri videntur, ad Apoplecticos proxime accedunt, nisi quod vinosus hicce sopor ac stupor citius transeat, quamuis summam ebrietatem subinde in lethalem quoque Apoplexiam transisse constat. Denique notandum est, in Apoplexia haec omnia pertinacius perdurare, quinimmo difficulter solui posse, eademque oppressos prae dormientibus ut plurimum faciem rubore magis perfusam, magisque tumidam habere.

His itaque praemissis iam in causas morbi efficientes inquirendum est. Quemadmodum vero, sicuti paulo ante dictum fuit, morbus noster in eo cum somno ex arte conuenit, quod in utroque functiones, quae ab animae in corpus imperio et influxu proueniunt, suspenduntur, vitae actionibus tandem adhuc residuis: ita utriusque huius phaenomeni causae a somno quoque repetendae sunt. Ita vero ea de re ratiocinandum esse putamus: Si verum est, quod nemo ibi inficias, quamuis in tam obscura re coniectura potius augurari, quam vere quicquam probare, et ad oculos demon-

strare

strare liceat, sensuum pariter atque motuum rationem suffi-
 cientem in cerebro potissimum esse ponendam, sequitur, ut
 inter illa organa ipsumque hoc viscus et via semper patula
 sit, et mutus consensus locum habeat, utque harum actio-
 num liberam exercitiam a mutui huius commercii integri-
 rate potissimum dependeat. Tantum igitur abest, ut rudem
 ac peruiam esse credas cerebri ac nervorum massam, ut
 potius utramque eius materiem corticalem et medullarem
 una cum nervorum staminibus canaliculosam tubulosamque
 tibiingas, quo subtilissimi fluidi, vel si mauis, spirituum
 animalium itus reditusque, siue fluxus ac refluxus vere fieri
 possit: Fac vero, a quacunque causa hoc effectum sit, subla-
 tum esse hoc inter cerebrum et organa motoria aequae ac
 sensoria commercium, qui quaeso aliter fieri potest, quin
 animalis illa vis, eiusdemque exercitium quoque extingua-
 tur? Quo usque igitur tubuli medullares cerebri ac nervo-
 rum tensionis sunt capaces, eo usque apertas etiam esse de-
 bere atque peruias eorum cavitates admodum probabile vi-
 detur, relaxatis autem illis eosdem collabi, eorumque sinus
 ac recessus internos quasi praesuffocari, adeoque sic inter
 utramque partem viam atque communionem simul atque
 confestim praescindi, facile cuius est intellectu. En ergo,
 prout nobis quidem videtur, causam somni vere efficientem,
 quem tanto profundiorum, tantoque, quod inde consequi-
 tur,

tur, perfectiorem esse credas, quo minus sunt neque tubuli medullares ad vnum omnes ob relaxationem vniuersalem ad tendendum, oscillandumue idonei, neque vna quidem eorum cauitas vilo modo patula est. Interim tamen non omne cerebrum durante somno ab opere suo feriari, prorsusque praeclusum esse, contra vero potius vna eius alteraque particula spiritibus animalibus satis adhuc peruia videtur, cum sciamus, egregie vigere tunc temporis cordis non minus et arteriarum, quam pulmonum motum, quem a cerebri per nervos in has partes influxu deriuandum esse, plurimi contendunt. Sunt ideoque qui existiment, cerebro dormientium licet collapsio atque praecluso, omnique eius cum nervis commercio ita penitus praeupto cerebellum tamen adhuc probabiliter apertum esse, atque ex hoc fonte principium motus ad partes et organa ea vbertim profluere, quae machinae animalis vitae tunc prospiciunt. Verum enim vero prout haec serupulum istum minime diluunt, sed nouum potius creant, ita neque ad probabilitatem proxime accedere, neque explicandis motibus horum instrumentorum continuis sufficere videntur. Namque, quantum nos quidem autumamus, adeo profecto intricatus aut necessarius non est cerebri in cor et pulmones influxus, vt sine eo neque systole et diastole cordis, neque inspiratio et expiratio alternis vicibus fieri possit vnquam. Quod ideoque, siue dum somno indul-

indulgetur, siue inter vigilandum continuo nec interrupte haec omnia eueniant, hoc, mihi crede, minime cerebro, sed causis longe aliis in acceptis referendum est. Quantum nempe primo ad cor attinet, illi singulari virtuti vitali hoc potissimum tribuendum esse videtur, qua fit, vt stimuli cuiuslibet impatiens ad irritamentorum contactum non solum sponte et illico sese contrahat, verum etiam saepe contremiscat, vereque oscillet. Hanc singularem vero facultatem, quam irritabilitatem quoque dicunt, cerebri neruorumque potentiae non esse subiectam, ex eo patet, quod vel corde thoracis cavitare exempto, vel in animalibus recens mactatis iamque capite caeso saepe adhuc residua sit, quodque famosum illud punctum saliens in pullis exilissimis primis incubationis diebus, in quibus nondum facta tunc esse potuit cerebri effectio, manifesto obseruetur. Concedere quidem debemus, per neruos a valido plexu cardiaco productos satis arctam esse factam cerebri cum corde copulam: abinde tamen motum eius proprie non dependere e summorum anatomicorum factis hanc in rem experimentis et obseruationibus, nec non ex illis, quae paulo ante dicta fuerunt, satis superque apparuit. Ne quis vero putet, audacem esse hanc

sententiam, ipsum GALENUM testem excitemus, ita nobiscum consentientem: *E. nervorum essentia functio cordis non est; omnia namque eius participarent, quibus et nervi communicantur, ac praecisis ipsis cordis pulsus cessaret. Sed neutrum fieri conspicimus, quare superest, vim pulsatilem ex ipsius cordis corpore oriri.* (*Administrat. Anatomic. L. VII. c. 8.*) Quibus si addas, saepe insigniter laedi posse, secundum ea, quae relata leguntur, cerebellum, vita non tantum superstita, sed etiam actionibus vitalibus non admodum laesis, simul efficitur, ut idem nec functionibus hisce praesidere, nec, quod somni tempore feliciter et interrupte producantur, causa esse possit. (*v. SWIETEN Commentar. in Boerhav. T. III. p. 254.*)

Si vero de respiratione quaestio moveatur, fatendum quidem est, evidentissime eam cum cerebro conspirare, eandemque in viscere hoc quasi resonare, cum constet, impositis in verticibus infantum iuniorum digitis, fontem illum pulsatilem, siue singularem motum peristalticum percipi cum alterno thoracis et pulmonum motu vere consonum. Quem admodum autem in embryonum corporibus, in quibus re-
spira-

spiratio deest, hic quoque motus deficere videtur: ita valde probabile est, cum prima non tantum inspiratione illam incipere, sed eundem quoque cum vitima expiratione demum extingui. Quamuis ideo ex his clare pateat, ad vitam cerebri sustinendam necessario optis esse, vt ab alterna idem inspiratione et expiratione semper afficiatur, et in mutuum trahatur consensus, inde tamen minime conficitur, organa respirationis, vt motum edant, cerebri ac neruorum influxu necessario indigere. Idem potius de his valebit, quod supra de corde demonstratum fuit. Quae cum ita sint, actiones in somno vitales, vnicam respirationem si excipias, eadem esse videntur, quales sunt in embryonum corporibus vtero adhuc inclusis, vt scilicet dormientes ad vitam animalem refocillandam satis quidem idonei, tamen vita tantum vegetante gaudeamus. Nonne denique multi per saepe foetus in lucem eduntur, Apoplecticis similes, facie summe rubicunda, neque vllum vitae signum manifestantes, neque in vertice motum edentes, a quibus paucis sanguinis guttulis e funiculo vmbilicali vix effluxis, primi haustus aerae vitales illico captantur, quo demum facto verticis quoque summitas pulsare incipit?

Hactenus haec; reliqua quae sequuntur propediem. Etenim properandum nunc est ad commendationem *Viri Clarissimi*, in Medicinae Doctorum numerum cooptandi, qui, quousque versatus est in hac Academia nostra, omnem nauauit operam, ut honeste prudenterque viuendo, suaque fideliter peragendo bonorum omnium beneuolentiam et amorem sibi compararet. Sed en! vitae studiorumque eius historiam, qualem Ipse candidè consignauit:

Ergo GABRIEL EYBESCHITZ d. XVI. Mens. Ianuar. anno huius seculi LXVI. Dresdae in lucem editus, et patre usus sum NATHAN IONA EYBESCHITZ, quem morte mihi nuper demum ereptum pie doleo, matre vero, adhuc, quod vehementer laetor, superstitute, e gente UHLMANNIANA. Hi optimi parentes nihil magis curae cordique habuerunt, quam ut mox a tenerrima iuuentute religionis nostrae morumque honestorum et humanitatis praeceptis erudiret. Eo consilio variis sum magistris domesticis traditus, quorum institutione literar, quibus pueri erudiri solent, percepi. Ad
reli-

religionis dogmata accuratius discenda Pragam adii, ibique per
 quinque annos commoratus sum. His finitis Dresdam reuersus, et
 litterarum amore commotus, ut Lipsiam adire mihi liceret, a patre
 b. impetrasi, ubi a Viro Summe Venerabili MORO, academiae fa-
 sces tunc tenente, in numerum civium Academicorum receptus sum.
 Adii hic scholas philosophicas et anthropologicas PLATNERI, Mathe-
 maticas HINDENBURGII, Historiae vniuersalis HILSCHERI, Historiae
 naturalis LVDWIGII. Iamque medicinae me docui, utque funda-
 menta illius ponerem in recta cognitione partium corporis humani,
 frequentavi scholas Anatomicas LVDWIGII, FISCHERI et, qui etiam
 mihi quam maxime utilis in cadauera secandi artificio fuit, HASII.
 Physiologiam mihi tradidit PLATNERVS et HEBENSTREITIVS, Botani-
 cam PÖHLIVS, qui nunc Consiliarij aulici et archiatri Sereniss.
 Principis Saxoniae munere fungitur, cuius amoris permulta in me
 extant documenta. In Chemia, experimentis illustrata, audiui
 ESCHENBACHIVM. Cognoscendarum praebitarum doctrinarum causa
 frequentavi scholas pathologicas et semioticas HEBENSTREITII, qui
 quoque Diabeticam mihi explanauit. FRANZIVS b. Materiae medi-
 cam et Chirurgiam mihi exposuit, artem vero obstetriciam GEHLERVS,
 et Therapiam pariter atque Medicinam forenses b. BOSIVS. Is
 etiam arrotorum in nosodochio publico, sicuti Experientiss. MEN-
 ZIVS in aedibus civium decumbentium visendorum copiam mihi fecit.
 Idem quoque MENZIVS concessit, ut parturientibus opem ferenti ad-
 starem.

starem. Omnibus his praeceptoribus, quorum memoriam nullo non tempore colam, gratas sint maximae.

Quoniam vero aliorum virorum celeberrimorum scholas frequentare mihi animus erat, Vitebergam me contuli, ubi a Magnifico BOEHMERO, h. t. Academiae Rectore, civibus academicis adscriptus, et ab eo Therapia generali cum Materia medica coniuncta eruditus sum. Cuius viri amoris et benevolentiae singularis tot tantaque in me extiterunt signa, ut exumerare ea plane non possim. Experimentiss. LEONHARDI Chemiam mihi exposuit, et Physiologiam atque Medicinam Clinicam examinando necum repetiit. Huic optimo Viro pro innumeris in me collatis beneficiis, quousque vivam, gratissimam mentem sancte spondeo. Experimentiss. NÜRNBERGERO in Therapia generali magistro usus sum, et huic etiam pro benevolentia insigni obstrictissimum me sentio.

Ita praeparatus ab Ordine nostro petiit perhumaniter, ut ad summos in arte salutari honores consequendos ipsi viam patefaceremus. Hinc admissus est ad Examen quod
pro

pro *Candidatura* dicitur, Prid. Non. Febr. in quo, postquam expectationi nostrae satisfecerat, Candidatorum numero adscriptus fuit. Quo magis vero communes esse solent hominum miseriae, et ex illis facile graues, morbi scilicet, quoque ardentius salutem poscimus omnes, tanto magis opus, tantoque honestius est, vt artis medicae focii aegrotis omnibus opem salutemque adferant, nullo respectu habito ad cultus diuini discrepantiam. Eo consilio a Serenissimo Principae Electore facta nobis est copia, laurea ornandi artis salutaris cultores quoslibet, cuiunque religioni addictos, ea satis dignos. Quemadmodum hanc Patris Patriae Optimi indulgentiam pie veneramus: ita iussa eius primum exequemur in Candidato nostro, promissis antea promittendis. Quod vte rite fieri possit, defendet idem antea Dissertationem inaugurali. de *salibus succorum humanorum dulcibus*, cui praeerit *Excellentissimus* atque *Experientissimus* D. LEONHARDI, *Fautor* atque *Collega Coniunctissimus*, *Plurimumque Colendus*. Indicta sunt huic actui solempni *Calendae Martiae*, ad quem praesentia sua concelebrandum **RECTOREM ACADEMIAE MAGNIFICVM**, **PATRES ACAD. CONSCRIPTOS**, **COMITES ILLVSTRISSIMOS**, **PERILLVSTRES LIBEROS BARONES**, **GENEROSIS-**

SIMOS

SIMOS AC NOBILISSIMOS COMMILITONES, NEC NON BONARVM
LITTERARVM FAVTORES OMNES AC SINGULOS HUMANIFFIME IG-
nitamus.

P. P. Dominica Reminiscere A. R. S. cl^o Io cclxxx.

VITEBERGAE,

EXCVBIT A. C. CHARISIVS.

THESES.

Nunquam abscessus sine praegressa inflammatione.

Pus non intra systema vasorum arteriosorum sed in loco affecto praeparatur.

Summa neruorum, partes arbitrio mentis non subiectas aduentium, origine ex gangliis, haud difficulter explicari potest apoplecticorum perdurans cum cerebro compresso vita.

Qui amputationem membrorum profus ex chirurgia exterminandam esse putant, vehementer errant.

Sapor salis Glauberi crystallini refrigerans ab aqua nascitur, quae glaciei sub forma crystallis inhaeret.

Cantharidum vis caustica latet in partibus salinis.

Metastasis locum habet non modo in morbis ab acri, sed etiam in morbis a viscido et a tenui.

Camphora et refrigerat et calefacit.

Medicamenta, quae maiori dosi propinata vomitum mouent, minori exhibita optime minuunt sitim, aestum et spasmos.

VI 216

5. + 24. Juli 2:00

23 = ~~z~~

39 = t.

vd 18

TR. → 20

VD 17

04.200 n Bd,

1492
10

IS MEDICORVM
MIA VITEBERGENSI
H. T.
ECANVS
NVS FRIDERICVS
NBERGERVS

ANATOMIAE ET BOTANICES PROFESSOR
VS, MVSEI ANATOMICI ET NATVRAE
NSPECTOR, SOCIETATIS OECONO-
AE LIPSIENSIS SODALIS,

ONEM INAVGVRALEM
MEDICAM

IARTII. A. R. S. c1010cclxxxx.
BENDAM INDICIT

ROLVSIONE

DE
CAVSARVM MORBIFICA-
ERIA ILLVSTRANTE ET
ONFIRMANTE.

II, 1

